

KARTA WYZWANIA/PROBLEMU

ID:	P.05
Data aktualizacji wpisu:	21.05.2021
Autorzy:	grupa ekspercka ds. kształtowania przestrzeni
Grupa ekspercka:	grupa ekspercka ds. kształtowania przestrzeni

1. Nazwa wyzwania:**Wzmocnienie potencjału i zdolności kadr systemu planowania przestrzennego****2. Zwięzła charakterystyka wyzwania (uzasadnienie z elementem diagnozy):**

Jednym z kluczowych wyzwań w obszarze kształtowania przestrzeni jest **rozwój kompetencji kadr zajmujących się szeroko pojętą polityką przestrzenną oraz budowa powszechnej świadomości odnośnie wartości przestrzeni i potrzeby jej ochrony**. Myśląc o wzmacnianiu potencjału kadr (w tym planistów, urbanistów, samorządowców, urzędników i studentów) bardzo ważne jest doskonalenie warsztatu urbanistycznego i narzędzi zarządzania miastami, jak również edukowanie i uświadamianie uczestników procesów kształtowania przestrzeni. W tym kontekście niewystarczające jest wyłącznie realizowanie programów szkoleń czy warsztatów adresowanych do planistów i urbanistów. Kluczowe znaczenie dla powodzenia reformy systemu planowania przestrzennego oraz zapewnienia bardziej racjonalnego podejścia do kształtowania przestrzeni ma budowa świadomości decydentów (władz samorządowych – wóldarzy gmin i radnych) oraz docelowych użytkowników przestrzeni (inwestorów, mieszkańców, partnerów społecznych i gospodarczych). Wymaga to długofalowej oraz powszechnej edukacji w obszarze procesów przestrzennych (już od edukacji wczesnoszkolnej).

Istotnym problemem w kontekście zapewnienia racjonalnego kształtowania przestrzeni jest deregulacja zawodu urbanisty oraz dewaluacja izby urbanistów. W jej rezultacie proces kształtowania przestrzeni pozbawiony został należytej kontroli. Zatem należy postulować przywrócenie uprawnień urbanistycznych oraz izby zawodowej sprawującej nadzór i kontrolę na procesem zagospodarowania przestrzeni w Polsce (jednocześnie posiadającej szersze kompetencje niż tak, którą zlikwidowano). Jednocześnie należy dążyć do przywrócenia pojęcia urbanisty w ustawie o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa. W konsekwencji deregulacji zawodu urbanisty, autorami aktów planistycznych w coraz większym stopniu stały się osoby bez dedykowanego wykształcenia i z niewystarczającym doświadczeniem praktycznym w materii planowania przestrzennego. W ostatnich latach obserwowane są negatywne skutki tych działań. Choć pogorszenie jakości procesu planowania przestrzennego nie nastąpiło z dnia na dzień, to jednak deregulacja zawodu urbanisty spotęgowała wdrażanie nieefektywnych rozwiązań przestrzennych. Dlatego tak ważne jest wprowadzenie systemu weryfikacji kompetencji i organizacji pracy w zespołach interdyscyplinarnych oraz nadanie większych uprawnień urbanistom – równocześnie idących w parze z egzekwowaniem właściwych praktyk przez osoby wykonujące ten zawód.

W polskich realiach prawdziwym wyzwaniem w obszarze podnoszenia kompetencji aktorów procesu planowania przestrzennego jest zwłaszcza wzmocnienie kadr planistycznych w średnich oraz małych miastach. Problem ten widać dobitnie na przykładzie udziału w oferowanych szkoleniach. W niewielkich gminach (miastach) słabe zainteresowanie pracowników podnoszeniem swych kwalifikacji może wynikać z braku środków w budżecie gminy, braku świadomości na temat palety oferowanych

szkoleń czy organizacji stacjonarnych warsztatów jedynie w większych ośrodkach miejskich. Jednak w okresie obostrzeń wynikających z sytuacji epidemicznej znaczna część seminariów i szkoleń została przeniesiona do sieci internetowej, co istotnie zwiększyło dostępność do platform edukacyjnych oraz zasobów informacji i wiedzy.

Liczne projekty ministerialne (np. Centrum Wsparcia Doradczego) oraz działalność środowisk branżowych (Towarzystwo Urbanistów Polskich i Stowarzyszenie Architektów Polskich) i korporacji samorządowych (m.in. Związek Miast Polskich) kierują ofertę edukacyjno-szkoleniową do wszystkich aktorów procesu planowania przestrzennego. Działania te dążą przede wszystkim do wzrostu wiedzy merytorycznej (w tym praktycznej), jak również do integrowania środowisk zajmujących się szeroko rozumianym kształtowaniem przestrzeni. Cykl merytorycznych szkoleń i warsztatów oraz praktyka pod okiem ekspertów powinny być uzupełnieniem wiedzy zdobytej na studiach branżowych. Zatem równolegle konieczne jest wzmacnianie programów studiów w obszarze urbanistyki oraz gospodarki przestrzennej. Niemniej ważne jest zdobywanie kompetencji społecznych (tzw. miękkich). Urbaniści i planiści to swego rodzaju mediatorzy. Sztuka poszukiwania i osiągnięcia kompromisów między różnymi użytkownikami przestrzeni i umiejętność prezentacji założeń planistycznych w sposób przyswajalny dla odbiorców to kompetencje, których nie da się zdobyć wyłącznie w rezultacie edukacji na studiach czy poprzez uczestnictwo w szkoleniach. Stąd tak ważne jest zapewnienie odpowiedniego systemu praktyki zawodowej pod okiem eksperckich (doświadczonych) zespołów projektowych.

Zgodnie z definicją Unii Europejskiej urbanista jest zawodem zaufania publicznego, którego kompetencje skupiają się wokół działań praktyczno-naukowych, społeczno-organizacyjnych, a także twórczych. Definicja ta znacznie odbiega od realiów polskich, gdzie urbaniści najczęściej postrzegani są niemal wyłącznie jako autorzy dokumentów planistycznych. Takie pojmowanie zawodu urbanisty jest znacznym uproszczeniem i nie oddaje jego prawdziwego znaczenia i roli w procesie kształtowania przestrzeni. Sytuacja ta wymaga zmiany, tak by polscy urbaniści – w szerszej świadomości (władarzy i opinii publicznej) – postrzegani byli jako praktycy, projektanci, badawcze, negocjatorzy, mediatorzy i koordynatorzy. Różnorodność zadań spełnianych przez urbanistów wymaga wielu umiejętności oraz przygotowań, a także stałego podnoszenia wiedzy (Kafka 2018) i umiejętności w zakresie kompetencji miękkich. Kluczowym etapem jest zatem proces kształcenia oraz przygotowania adeptów do zawodu, który na późniejszych szczeblach rozwoju zawodowego powinien być stale doskonalony.

3. Wpływ na realizację celu/celów głównych KPM:

CEL 5. Przeciwdziałanie negatywnym skutkom suburbanizacji i ponowne wykorzystanie przestrzeni w miastach. Niezadowolająca jakość warsztatu urbanistycznego oraz brak powszechnej świadomości (decydentów, inwestorów i mieszkańców) odnośnie wartości przestrzeni i potrzeby jej ochrony jest istotną barierą dla zrównoważonej i racjonalnej gospodarki przestrzennej, a co za tym idzie utrudnia przeciwdziałanie negatywnym skutkom niekontrolowanej i chaotycznej suburbanizacji.

4. Wymiar terytorialny (wskazanie wraz z uzasadnieniem)

(H) Wszystkie miasta (A+B+C+D). Potrzeba wzmocnienia kadr systemu planowania przestrzennego, a także konieczność budowy długofalowej i powszechnej świadomości na temat wartości przestrzeni dotyczą wszystkich miast niezależnie od ich wielkości. Niemniej działania wzmacniające kompetencje kadr planistycznych w sposób szczególny powinny być adresowane do miast małych i średnich (w tym tracących funkcje społeczno-gospodarcze). Z kolei potrzeba budowy świadomości przestrzennej jest

palącą potrzebą zwłaszcza w obszarach funkcjonalnych dużych miast, ze względu na dynamikę oraz intensywność zachodzącej tam suburbanizacji.

5. Powiązanie z kierunkiem/kierunkami działań w ramach modelu odpowiedzialnej urbanizacji:

[MIASTA ZIELONE] Określenie standardów zrównoważonego rozwoju miast i tworzenie warunków oraz mechanizmów zachęcających i wspierających miasta w ich wdrażaniu w ramach lokalnych polityk miejskich.

6. Priorytet/istotność z punktu widzenia realizacji celu/ów:

Zapewnienie wysokiej jakości kadr systemu planowania przestrzennego, jak również budowa powszechnej i długofalowej świadomości odnośnie wartości przestrzeni ma fundamentalne znaczenie dla racjonalnego gospodarowania przestrzenią – w tym kształtowania miasta zwartej i ograniczania negatywnych następstw suburbanizacji.

7. Odniesienia do diagnoz, dodatkowe materiały źródłowe, literatura:

- Kafka K., Modele współdziałania uczestników planowania przestrzennego, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2013.
- Kafka K., 2018, Urbanista w Polsce. Wykonywanie zawodu urbanisty i planisty przestrzennego w Polsce i innych krajach europejskich, Czasopismo techniczne, 5
- Kłosowski W., 2014, Ponad różnicami [w:] My i Oni, Przestrzenie wspólne, Projektowanie dla wspólnoty, Fundacja Bęc Zmiana, Warszawa
- Ossowicz T., 2019 Urbanistyka Operacyjna. Zarys teorii, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław

8. Powiązane akty prawne:

- Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa (Dz.U. 2001 Nr 5 poz. 42 z późn. zm.)

9. Powiązanie wyzwania z globalnymi i europejskimi wyzwaniami rozwoju, w tym z realizacją celów zrównoważonego rozwoju ONZ (SDG):

Cel 11: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

11.3. Do 2030 roku zwiększyć stopień inkluzji, zapewnić zrównoważoną urbanizację i partycypację w zintegrowanym i zrównoważonym planowaniu i gospodarowaniu osiedlami ludzkimi we wszystkich krajach.

Cel 12: Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji

12.8. Do 2030 roku zapewnić dostęp do istotnych informacji i podnieść świadomość wszystkich ludzi na całym świecie w zakresie zrównoważonego rozwoju i stylu życia w zgodzie z naturą.